

УДК 330

ІНВЕСТИЦІЇ В ЗЕРНОПРОДУКТОВИЙ ПІДКОМПЛЕКС ЯК ПРИЧИНА ТА НАСЛІДОК ЕКОНОМІЧНОГО РОСТУ

Н.В. Яремчук, асистент
Вінницький національний аграрний університет

Розкрито сутність та досліджено значення інвестиційної діяльності у процесі повноцінного становлення економіки країни та зернопродуктового комплексу зокрема.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна привабливість, інвестиційний клімат.

Постановка проблеми. В умовах формування ринкових відносин міжнародні економічні зв'язки набувають особливого значення. Вплив зовнішніх чинників на внутрішні процеси, економіку загалом стає все більш відчутним саме тепер, коли економічна інтеграція є об'єктивною реальністю світового розвитку.

Україна, як держава, що перебуває у стадії трансформації всіх сфер життя і зорієнтована на ринкові перетворення, повинна розробити власну стратегію економічного розвитку. Досвід багатьох країн, яким свого часу довелося пройти етап глобальних соціальних і економічних перетворень, свідчить про неможливість досягнення позитивних результатів без значних інвестиційних ресурсів. Більше того, інвестиції одночасно є і причиною, і наслідком економічного росту.

Аналіз останніх досліджень. Питанню розвитку інвестиційної діяльності на теренах національної економіки присвячені праці таких вітчизняних та зарубіжних вчених як Т. Мацибори, Г. Волинського, Д. Бочкина, Н. Валєєвої, О. Гаврилюка, М. Герасимчука, С. Гуткевича, К. Лебедева, А. Гойко, В. Кравченка, І. Франчука.

Виклад основного матеріалу.

Включення України в світову сучасну міжнародну економічну систему координат – процес складний і тривалий. Для цього потрібні кардинальна перебудова політичного і господарського механізмів, значні фінансові ресурси і, звичайно час.

Однак, за роки реформ активізувати інвестиційний процес в Україні так і не вдалося ні на національному, ні на регіональному рівнях.

На початку 90-х років Україна, за оцінками експертів, мала потужний економічний потенціал. Помітними були переваги в АПК, особливо у сільському господарстві та переробній промисловості: сприятливі кліматичні умови, родючі ґрунти (Україна володіє 40% всіх чорноземів світу), високий рівень кваліфікації робочої сили, близькість до потенційних ринків збуту.

Проте незважаючи на переваги й досить високий на той час економічний потенціал, Україна за рівнем розвитку нині перебуває в аутсайдерах серед країн СНД, Балтії та країн Центральної і Східної Європи. За даними світового банку у 2009 році ВВП на душу населення в Україні становить 2,468 дол. США (для прикладу ВВП Словенії становить 23,726 дол. США, Чехії – 18,139 дол. США, Естонії – 14,238 дол. США, Польщі – 11,273 дол. США), що є одним з найнижчих показників не лише серед східно - та центральноєвропейських країн, але й навіть серед країн колишнього Радянського Союзу [6].

Дана ситуація значною мірою була зумовлена затяжною економічною кризою, основними наслідками якої стали високі темпи інфляції (2009 рік - 15,9%), спад виробництва, різке зниження доходів населення та його поляризація, власне за рівнем тих же доходів та ріст безробіття.

Такий невтішний стан економіки країни нагадав про себе і на міжнародній арені. І, навіть, не дивлячись на деякі поліпшення в зовнішній торгівлі протягом останніх декількох років, обсяг експорту та імпорту залишає бажати кращого. Значна частина продукції вітчизняного виробництва не користується попитом, адже вона не є конкурентоспроможною, через високу собівартість та, порівняно, низьку якість.

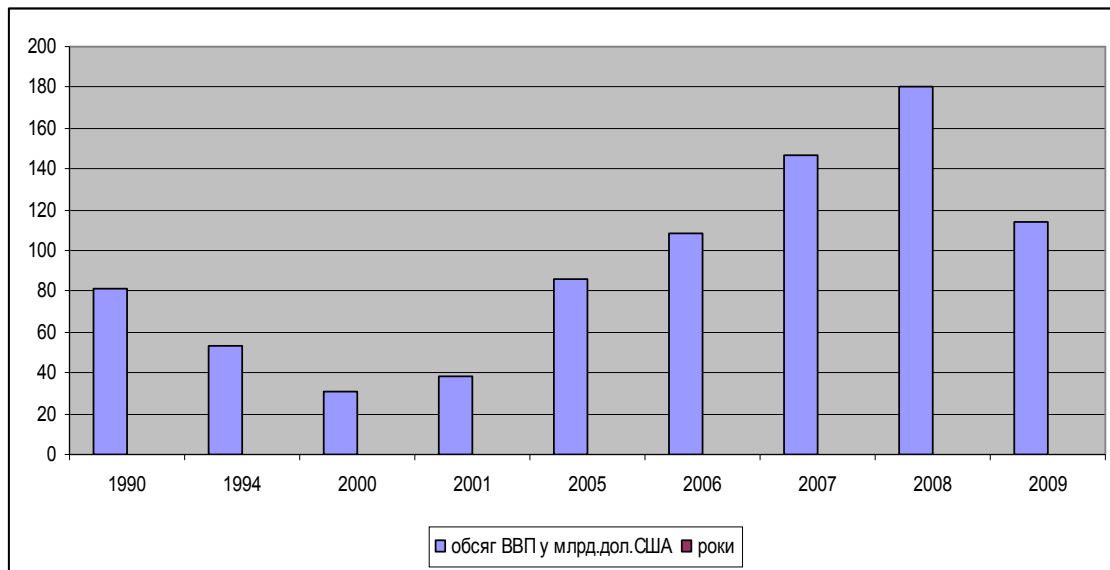

Рис.1. Обсяг ВВП по роках у млрд..дол.США

Джерело: UNCTAD. World Investment Report, 2009

За словами відомого вченого і політика М.А. Павловського, за роки реформ було втрачено понад 75% економічного потенціалу (для порівняння: в період другої світової війни – 40%) [4]. Обсяг валового внутрішнього продукту лише опісля 16 років незалежності досяг та перевищив рівень 1990 року.

Всі ці економічні та соціальні події не могли не вплинути на функціонуванні агропромислового комплексу – потужного сегмента виробництва, що значною мірою визначає соціально-економічний розвиток

країни, рівень життя населення, забезпечення держави продуктами харчування та відповідною сировиною. Як наслідок порушилась стійкість і зернопродуктового підкомплексу. Зернове господарство є основою створення продовольчого і фуражного фондів, а отже визначає рівень розвитку всього аграрного сектора економіки.

Низька прибутковість галузей АПК зумовлена багатьма факторами, зокрема застарілими та неефективними технологіями, високою зношеністю основних засобів. Починаючи з 1990 року інвестиції в основний капітал стрімко падали, та лише з 2000 року ситуація дещо стабілізувалась - проте осяг капіталовкладень є недостатнім [2].

Таким чином, в умовах обмеженості власних ресурсів фінансування, важливим чинником розвитку є іноземні інвестиції.

Поміж зарубіжних компаній-інвесторів, що розпочали свою діяльність в Україні і досить активно інвестують в агропромисловий комплекс, чимало провідних іноземних корпорацій і навіть світових лідерів у певних галузях. Це дає підстави стверджувати, що інтерес до України з боку іноземних інвесторів все ж таки є.

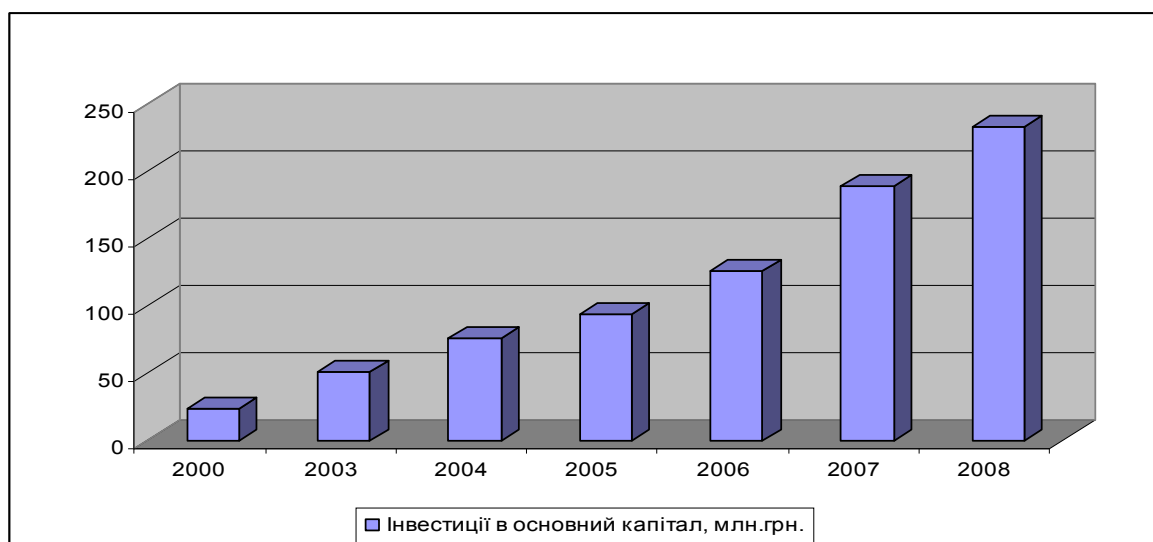

Рис. 2. Інвестиції в основний капітал, млн. грн.

Джерело: Держкомстат України

Проте, якщо розглядати інвестиційну діяльність в Україні цілісно, то її можна охарактеризувати як малоактивну, конкретно-вибіркову і, як наслідок, малоефективну. Основною причиною даного невігідного положення є те, що країни експортери капіталу не виявляють бажання вкладати кошти в економіку країни, яка є політично нестабільною; в якій присутня невисока оцінка привабливості вкладень та відсутність будь-яких гарантій, щодо повернення капіталу через неготовність або неспроможність більшості українських партнерів дотримуватися договірних зобов'язань. За оцінками спеціалістів підприємницький ризик капітальних вкладень в економіку України становить 80%, що є надзвичайно високим показником [2].

За даними Державного комітету статистики на 1 січня 2010 року в економіку України було інвестовано біля 40 млрд. гривень.

Низька інвестиційна активність в зернопродуктовому підкомплексі зумовлена все тими ж соціальними та економічними проблемами.

Інвестиційний клімат зернової галузі, з однієї сторони, є досить привабливим. Природні ресурси, наявність, хоча й не модернізованого, але все ж таки обладнання, високий науково-технічний потенціал, наявність дешевої, але досить кваліфікованої робочої сили.

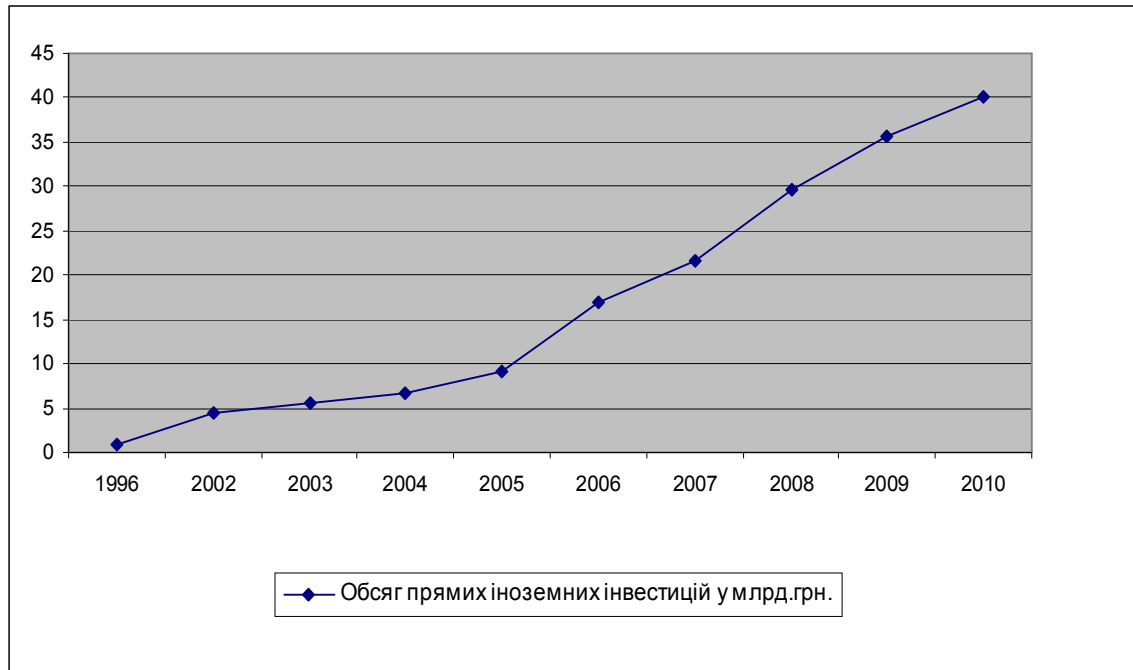

Рис. 2. **Обсяг прямих іноземних інвестицій, млрд. грн.**

Джерело: UNCTAD. World Investment Report, 2009

Проте, існує і інша сторона, яка майже повністю нейтралізує привабливі риси зернопродуктового підкомплексу, - це нестабільне відношення української влади до потенційних інвесторів. Офіційно влада має сприяти діяльності іноземних інвесторів, проте насправді, останні наштовхуються на велику кількість бюрократичних перешкод. Існує думка, що іноземні інвестиції – це обман та використання економіки країни у власних корисливих цілях.

На даний час на світових фінансових ринках існує надлишок попиту на інвестиції, дефіцит капіталу. Тому більшість міжнародних фірм і фінансових інститутів зацікавлені в стабільних «зовнішніх умовах» своєї господарсько-економічної діяльності в тому чи іншому регіоні, маючи бажання здійснювати інвестиційну діяльність в стабільному економічному та правовому середовищі, а не підпадати під додатковий ризик, пов'язаний з входженням на зовсім новий, закритий для більшості інвесторів ринок [1].

Згідно даних аналізу законодавства бувших постсоціалістичних республік можна зробити висновок про прийнятий там режим ефективного сприяння іноземним інвесторам у порівнянні з національним. Це виражається у повному

або частковому звільненні від сплати податку на прибуток на початковому етапі експлуатації підприємства (Казахстан, Білорусія, Киргизія, Литва, Туркменія) і зниження його у наступний період (Казахстан, Киргизія, Литва, Естонія), митних пільг для підприємств (Молдова, Росія, Туркменія, Естонія).

Основним недоліком інвестиційної діяльності в Україні в цілому та в зернопродуктовому підкомплексі зокрема, є відсутність системи оцінки інвестиційної привабливості галузі. Оцінка інвестиційного клімату надіється лише іноземними експертами, які, зрозуміло, мало зацікавлені в сприянні інвестиційній активності маловідомої країни.

В структурі територіального розподілу інвестицій на даний час виступають райони з високим аграрним, інноваційним та інтелектуальним потенціалом. Інвестиційну привабливість зберегли Запорізька, Кіровоградська, Полтавська, Одеська та Харківська області.

На сьогоднішній день, основним завданням з поліпшення інвестиційного клімату на регіональному рівні є розробка системи податкових пільг та створення можливості надання канікул для інвесторів, режим сприяння при здійсненні зовнішньоекономічних операцій, надання прав із захисту створеної власності.

З точки зору кардинальної модернізації зернопродуктового підкомплексу доцільною є участь транснаціональних компаній в процесі інвестування. ТНК мають великі можливості для передачі нових технологій, що забезпечують різке зростання продуктивності праці, вживання стандартів безпеки і якості виробленої продовольчої продукції. Підвищується рівень доступності продукції через розгалуженість мережі виробництва і продажів по всьому світу.

В рамках ТНК також може вибудовуватись певна логістика, що виключає взаємну конкуренцію і забезпечуватиме оптимальний розподіл виробленої продукції. Для того, щоб гідно витримувати іноземну конкуренцію на внутрішньому ринку (а в перспективі і виходити на емкі зовнішні ринки), країні необхідно, задіяти всі переваги міжрегіональної інтеграції і співпраці.

Однак вирішення вищенаведених завдань, буде мати вирішальне значення при бажанні інших країн інвестувати власний капітал в ту чи іншу сферу економіки України лише тоді, коли соціально-економічне становище зазнає абсолютних змін у бік стабілізації.

Висновок. Узагальнюючі різні точки зору вчених на проблему стану інвестиційної діяльності в Україні, можна дійти висновку, що основними причинами виникнення ситуації, за якої фінансові потоки обминають галузі агропромислового комплексу є недостатня привабливість галузі для вітчизняних та іноземних інвесторів; відсутність системи оцінки інвестиційної привабливості галузі; низька прибутковість виробництва; високий рівень ризику, зумовлений як погодними умовами, особливо в зерновому виробництві так і нестабільним відношенням української влади до потенційних інвесторів. Таким чином, очікувати значних фінансових потоків на користь

зернопродуктового підкомплексу можна після того, як в країні буде чітко визначена «стратегія розвитку» і створений інвестиційний клімат не менш привабливий, ніж в інших розвинених країнах.

Література

1. Лебедев К.А. Інвестиційне забезпечення розвитку матеріально-технічної бази зернопродуктового під комплексу // Економіка АПК. – 2009. - №8.
 2. Мацибора Т.Б. Проблем поліпшення інвестиційного клімату в Україні // Економіка АПК. – 2003. - №10.
 3. Павловський М.А. Стратегія розвитку суспільства: Україна і світ. - К.: Техніка, 2001.
 4. Статистичний збірник України: інвестиції зовнішньо-економічної діяльності. – К.: Держкомстат України, 2010.
 5. UNCTAD. World Investment Report, 2009; www.unctad.org/fdistatistics.
-

Summary

Investments in a grain-growing complex as reason and consequence of the economy growing/ Iaremchuk N.V.

Essence is exposed and the value of investment activity is investigational in the process of the valuable becoming of economy of country and grain-growing complex in particular.

Keywords: investments, investment attractiveness, investment climate.